

Inspiratiefiche

Zorg, welzijn en gezondheid

Over beleidsgrenzen heen samenwerken aan een betere gezondheid in je gemeente

Voorkomen is beter dan genezen. Zet daarom naast curatieve gezondheidszorg ook vooral in op preventieve gezondheidszorg. Heel wat chronische aandoeningen zijn sterk gelinkt aan risicovol gezondheidsgedrag, zoals tabaksgebruik, ongezonde voeding of overmatig alcoholgebruik. Maar ook milieufactoren, zoals fijn stof, hitte en geluidsvervuiling, spelen een belangrijke rol in onze levensduur- en kwaliteit.

Door een gezonde levensstijl te promoten en een gezonde leefomgeving te creëren zet je al een hele stap vooruit richting een gezonde samenleving.

Maar hoe begin je hieraan? Met deze inspiratiefiche geeft het Logo je een duw in de rug. Ontdek hoe een preventief gezondheidsbeleid een oplossing kan bieden voor heel wat complexe zorgvragen- en noden.

Wat cijfers zeggen?

Hoe gaat het in werkelijkheid met de gezondheid van de Vlaming? Hoe zorgbehoevend zijn we? En wat als we naar de toekomst kijken? Een blik op de cijfers.

90%

90 procent van de overlijdens en 85 procent van de jaren in suboptimale gezondheid worden veroorzaakt door 4 **chronische aandoeningen**: hart- en vaatziekten, kanker, diabetes en longaandoening.

In 2022 had *17,6 procent van de bevolking in het Vlaamse Gewest het statuut van een persoon met een chronische aandoening in de ziekteverzekering.

*64-74 jaar: 31,4%

75+: 54,1%

17,6%

34%

14%

Personen met het statuut van verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering hebben vaker het statuut chronische aandoening dan personen zonder het statuut van verhoogde tegemoetkoming (34% tegenover 14%).

1 op de 10 volwassen Vlamingen heeft **diabetes**, van wie 90 procent type 2. Het aantal diagnoses per 100 Belgen met een lager inkomen ligt bijna dubbel zo hoog als bij landgenoten met een hoger inkomen.

1op10

- Meer dan 1 op de 3 van de personen met diabetes zijn niet gediagnosticeerd en worden dus ook niet adequaat behandeld.

1op4

1 op de 4 Vlamingen gaat in een periode van 3 jaar geen enkele keer naar de tandarts. Meer dan de helft van de kinderen tussen de 3 en 4 jaar bracht nog nooit een bezoek aan de **tandarts**.

In 2025 zullen naar schatting 136.254 Vlamingen aan **dementie** leiden. Tegen 2070 zal dit aantal zelfs verdubbelen als gevolg van de vergrijzing.

136.254

40%

40 procent van de Vlaamse bevolking van 18 jaar en ouder gaf in 2023 aan minstens maandelijks **informele zorg** te verlenen. Het gaat om hulp of zorg aan familie, kennissen of buren die ziek, gehandicapt of bejaard zijn.

Welke winst maak je door preventieve gezondheid te integreren in het lokaal zorgbeleid?

De cijfers zijn duidelijk: de impact van onder andere chronische ziekten en klimaatverandering op onze levenskwaliteit en -duur is groot. Met een preventief gezondheidsbeleid zet je als lokaal bestuur grote stappen vooruit richting een gezonde en bloeiende samenleving.

Winst door een verschuiving van curatieve naar preventieve gezondheidszorg

Een geïntegreerd zorgbeleid met aandacht voor **gezondheidsbevordering** en **ziektepreventie** spoort gezondheidsproblemen en chronische aandoeningen vroeger op en vermindert ze. Maar hoe doe je nu aan preventieve zorg? Verhoog de **gezondheidsvaardigheden** en -competenties van je inwoners zodat ze zelf weloverwogen beslissingen kunnen nemen over hun gezondheid. Zet daarnaast in op **vaccinaties, kankerscreenings, interventies in de publieke ruimte ...**

Winst door een verbeterde gezondheid voor de gemeenschap

Met preventieve gezondheidszorg verbeter je de levenskwaliteit van de hele gemeenschap. En dat heeft een **positieve economische en maatschappelijk impact**. Zo zal de vraag naar curatieve zorg afnemen en kan je je beter wapenen tegen het tekort aan zorgpersoneel, de stijgende kosten en de complexere zorgnoden in die sector. Tegelijkertijd creëer je een verhoogde arbeidsparticipatie, een verminderde druk op mantelzorgers en meer beschikbare burgers voor vrijwilligerswerk.

Winst door zorgzame buurten

Zorgzame buurten bieden de **ideale context voor integrale, participatieve** trajecten waarbij partners uit verschillende beleidsdomeinen en sectoren betrokken zijn. **Informeel (zelfzorg, mantelzorg, burenhulp en vrijwilligerswerk) en formele zorgpartners** kunnen er samenwerken om gezondheidsproblemen vroegtijdig op te sporen en mensen toe te leiden naar de zorg die ze nodig hebben.

Dat is vooral belangrijk voor **mensen in een kwetsbare situatie**, voor wie de drempels naar de juiste zorg vaak nog hoger zijn. Eerstelijns werkers en gezondheidsbevorderaars kunnen lokale analyses maken van de gezondheidsproblemen en doelgroepen van de buurt. Op basis van die analyses zet je dan extra in op **vroegsignalisering, -interventie en verhoogde gezondheidsvaardigheden** van inwoners in een kwetsbare situatie. Geheel volgens het principe van Proportioneel Universalisme bouw je zo ook aan gezondheidsgelijkheid in je stad of gemeente. Meer weten over Proportioneel Universalisme? Lees ook onze [fiche over gezondheidsongelijkheid](#).

Tot slot verhogen zorgzame buurten de **sociale cohesie, veerkracht en draagvlak voor gezondheidsinterventies** door buurtgerichte, **participatieve en co-creatieve projecten**. Deze aanpak stimuleert sociale contacten, vergroot het sociaal netwerk van buurtbewoners en zorgt voor empowerment en eigenaarschap m.b.t. gezondheidsbevorderend gedrag en ziektepreventie.

Winst door het behalen van duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Een geïntegreerde aanpak helpt om de Sustainable Development Goals (SDG's) van de World Health Organization (WHO) te behalen. Zoals armoede voorkomen en ongelijkheid verminderen, gezondheid en welzijn bevorderen, inzetten op kwaliteitsonderwijs en duurzame partnerschappen en samenwerkingen aangaan. Verder draag je met een geïntegreerde aanpak ook je steentje bij aan de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen.

Wat is jouw rol als lokaal bestuur?

Neem als lokaal bestuur de regierol op

Samen verwezenlijk je meer dan alleen. Zet daarom als lokaal bestuur in op brede samenwerkingen en afstemming met als doel een **toegankelijke preventieve gezondheidszorg en een geïntegreerd zorgbeleid**. Samen creëren jullie een integraal zorgcontinuüm waarin de verschillende elementen van zorg naadloos op elkaar aansluiten, zoals gezondheidspromotie, ziektepreventie, vroegdetectie, diagnose, behandeling, opvolging, revalidatie en palliatieve zorg.

Ga daarom samenwerkingen aan met:

- De Logo's
- Lokale besturen
- Eerstelijnszones
- Welzijnsorganisaties
- Buurtwerkingen en -centra
- Ziekenfondsen
- Scholen
- Ouderenzorg
- Informele zorg
- Sportaanbieders
- Jeugdhulp
- Andere sectoren, waaronder huisvesting, ruimtelijke ordening, jeugd, cultuur, sport, werk, sociale economie...

Als lokaal bestuur speel je een initiërende, faciliterende en verbindende rol in zo'n integrale samenwerkingen. Je kijkt **over de grenzen heen**, volgens het Health in All Policies-principe.

Kijk met een brede blik naar gezondheid in de zorg

Gezond zijn is meer dan niet ziek zijn. Het is ook **emotioneel** je goed in je vel zitten, je **sociaal** verbonden voelen, in een **gezonde leefomgeving** wonen en **zingeving** vinden in je leven. Kortom, gezondheid gaat verder dan het fysieke aspect. Ook sociale, psychologische en omgevingsfactoren hebben een invloed op onze gezondheid. Kijk daarom als lokaal bestuur met een brede blik naar gezondheidsbevordering en ziektepreventie.

Volg het 7-stappenplan naar een lokaal gezondheidsbeleid

Voor een effectief personeelsbeleid dat inzet op gezondheidsbevordering en ziektepreventie is meer nodig dan enkele losse acties. Wil je **blijvende impact**, dan heb je een integrale visie op middellange en lange termijn nodig die verankerd zit in het lokaal gezondheidsbeleid.

Dat vraagt wat inspanning, maar gelukkig sta je er niet alleen voor. Laat je inspireren door de succesfactoren voor een gezonde gemeente en het 7-stappenplan naar een lokaal gezondheidsbeleid. Bovendien geef je via de Gezonde Gemeente Matrix je beleid concreet vorm volgens vier **preventiestrategieën**: educatie, omgevingsinterventies, afspraken en regels, en zorg en begeleiding.

Maar hoe pas je dit alles nu precies toe op je eigen beleid? De procesbegeleiding van je Logo helpt je bij de opmaak, uitvoering en evaluatie van je lokaal gezondheidsbeleid.

Hoe kunnen zorg- , welzijns- en gezondheidsambtenaar samenwerken?

Samen met de gezondheidsambtenaar is het jouw doel om een lokaal gezondheidsbeleid te realiseren. Maar wat kan de gezondheidsambtenaar nu concreet voor jou betekenen? Wat zijn jullie gemeenschappelijke doelstellingen?

Ter inspiratie geven we hieronder een **voorbeeld voor je meerjarenplan 2026-2031**. Met heel wat gedeelde doelstellingen tussen zorgbeleid en (preventieve) gezondheid.

Strategische doelstelling

'We waarborgen het belang van preventie binnen geïntegreerde en doelgerichte zorg. En stimuleren daarom zorg- en welzijnsvoorzieningen om een preventief gezondheidsbeleid te voeren.'

Operationele doelstelling 1

'Samen met de eerstelijnszone versterken we interprofessionele samenwerkingen en kennisdeling met lokale (in)formele zorg- en welzijnsactoren. Dit rond geïntegreerde en doelgerichte zorg van preventie tot palliatieve zorg.'

Acties:

- We brengen **formele en informele zorg- en welzijnsactoren met elkaar in contact**. Doel? Ze maken kennis met elkaars werking en aanbod en verkennen samenwerkingsverbanden.
- Via de sociale kaart maken we zowel professionals als het brede publiek bewust van de beschikbare **diensten** voor gezondheids- en zorggerelateerde vragen.
- We organiseren **vormingen en inspiratiedagen** voor zorgverstrekkers en welzijnswerkers rond geïntegreerde, doelgerichte zorg. Met de focus op preventie, gezondheidsvaardigheden versterken en de aanpak van ziekmakende factoren.
- We stemmen het sociaal beleid af op bestaande **beleidsplannen van de eerstelijnszone (ELZ)**.
- We bevorderen populatiemanagement door informatie- en gegevensdeling aan te moedigen en te stroomlijnen. Zo kunnen we de behoefte, het aanbod en de resultaten van preventieve gezondheidszorg monitoren en bijsturen voor specifieke buurten en doelgroepen.

Operationele doelstelling 2

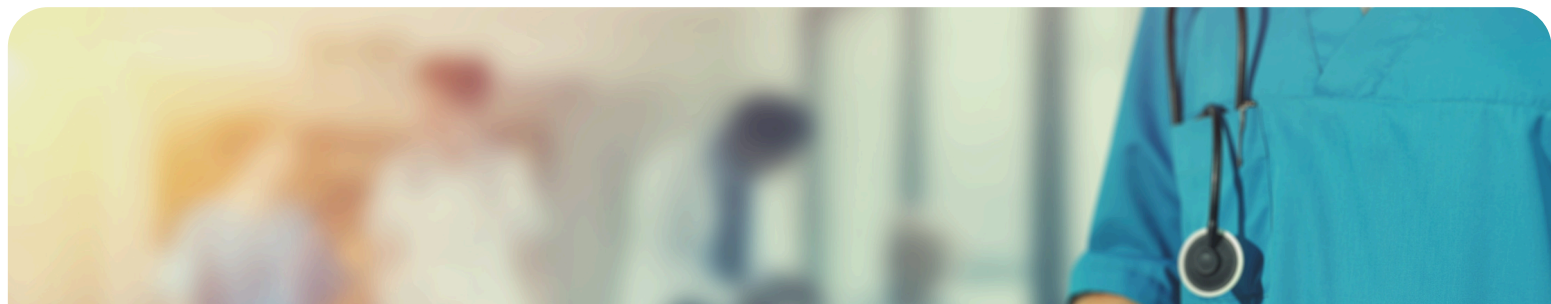
‘Ons lokaal bestuur streeft naar een toegankelijke preventieve gezondheidszorg voor iedereen.’

Acties:

- We geven het goede voorbeeld met een **toegankelijke eigen dienstverlening**, afgetoetst aan de checklist toegankelijkheid met de 8B's.
- We versterken de gezondheidsvaardigheden van al onze burgers. Bijvoorbeeld door een laagdrempelig groepsaanbod over **gezondheidsvaardigheden** voor kwetsbare groepen. Of door scholen te ondersteunen bij de uitwerking van een gezondheidsbeleid met een ruim aanbod aan gezondheidsthema's: gezonde voeding, beweging, mondzorg, sociaal emotioneel leren, weerbaarheidstraining, seksuele gezondheid, middelengebruik ...
- Met het train-de-trainerspakket GELo+ stimuleren we ook een **gezondheidsvaardige eerstelijnszone**.
- We organiseren preventieve gezondheidszorg in de **wijken**. Denk maar aan laagdrempelige beweegactiviteiten, kooksessies rond gezonde voeding, educatieve programma's rond mondzorg, groepsessies rond mentaal welbevinden en workshops rond wegwijs in de zorg.
- We creëren zorgzame buurten door **vrijwilligerswerk** aantrekkelijk te maken en mantelzorgers ondersteuning en waardering te geven.
- We gaan **outreaching** te werk in **kwetsbare buurten**. Hiervoor werken we samen met straathoekwerkers, gezondheidsgidsen, community health workers ... Zo creëren we buurtgerichte zorgnetwerken waarin het preventief gezondheidsaanbod gemakkelijk toegankelijk is.
- We stimuleren gezondheids- en welzijnsvoorzieningen om rekening te houden met de richtlijnen rond **heldere taal** om taaldrempels weg te werken.
- Vanuit het armoedebeleid **verlagen we ook financiële drempels** door via het OCMW, na sociaal onderzoek, gezondheidskosten ten laste te nemen.

Met Logo naar een Gezonde Gemeente

Belangrijkste boodschap? Voor effect op lange termijn sla je best de handen in elkaar met andere beleidsdomeinen. Logo helpt je de brug te maken. Onze medewerkers ondersteunen jouw lokaal bestuur met de tools van de kadermethodiek Gezonde Gemeente. Ondersteuning nodig bij de opmaak, uitwerking en evaluatie van een integraal en kwaliteitsvol lokaal preventief gezondheidsbeleid? Contacteer dan jouw Logo.

COLOFON

Inspiratiefiche Zorg, welzijn en gezondheid

Deze publicatie is een realisatie van de Vlaamse Logo's met de steun van de Vlaamse overheid, geïnspireerd op de Inspiratiegidsen voor een integraal gezondheidsbeleid van het Vlaams Instituut Gezond Leven vzw.

Auteur

Faber Pennings

Verantwoordelijke uitgever

Vlaamse Logo's
Nico Carpiou
Logo Antwerpen vzw,
Jodenstraat 44
2000 Antwerpen

© 2024, Vlaamse Logo's,
Alle rechten voorbehouden

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor educatieve, pedagogische en sociale doeleinden die geen commercieel oogmerk hebben, mag al het materiaal vrij gebruikt worden mits correcte bronvermelding van deze publicatie.